

Creatief begaafden

*Een vaak vergeten groep in het onderwijs
Valkuilen, signaleringslijst en leerbehoeften*

In de vorige Signaals schreef ik over de sterke en zwakkere kanten van 'creatief begaafden'. In dit artikel noem ik puntsgewijs hun valkuilen en leerbehoeften. De leerbehoeften volgen uit de sterke en zwakkere kanten, en uit de valkuilen. Ik eindig met de punten waar deze leerlingen minimaal begeleiding bij nodig hebben.

De lijst van valkuilen kun je ook (door school laten) gebruiken als signaleringslijst. Het is een uitwerking van hoe een creatief begaafde zich vaak gedraagt in de klas.

Het is dus een opsomming van 'symptomen'. Ik hoor vaak dat leerlingen op hun kop krijgen wegens gedrag uit onderstaande lijst. Dat is niet zinvol. Dat ze zich zo gedragen, is vooral een teken dat ze zich niet thuis voelen in het huidige onderwijs. Eigenlijk is het een schreeuw om hulp. Ze weten niet goed genoeg wat er van ze verwacht wordt.

VALKUILEN VAN CREATIEF BEGAAFDEN (TE GEBRUIKEN ALS SIGNALERINGSLIJST)

1. Te weinig tijd besteden aan herhaalwerk en stampwerk; veel te snel tevreden.
2. Hebben vaak maar 1 'studievaardigheid': overlezen.
3. Niet weten hoe te beginnen bij opdrachten met een wat open karakter.
4. Niet kunnen starten, snel afgeleid worden, niet lang gefocust blijven.
5. Opdrachten niet goed begrijpen (misschien er teveel achter zoeken – of de instructie niet / snel en oppervlakkig lezen).
6. Grote lappen tekst: hoe behap ik dat? Wat is belangrijk?
7. Gebrekkig timemanagement (denken dat je een toets kunt voorbereiden op de avond tevoren, en ook nog het andere huiswerk kunt doen, wat vervolgens niet lukt, en dat levert dan weer problemen op...).
8. Vinden school niet leuk: 'saai'.

- Niet erg geneigd zich in te zetten voor 'saai' taken. NB: Na verloop van tijd kan 'saai' ook 'moeilijk' gaan betekenen: als een leerling helemaal is afgehaakt en de aansluiting bij de klas / de stof heeft verloren.
9. Niet altijd oplettend in de les: 'ik begrijp het, dus ik weet het al'; saai, dus ik wacht tot de les over is en doe intussen iets voor mezelf: dromen, kletsen, klieren.
 10. Veel gapen en zich opvallend uitrekken, ook in het gezicht van de docent. Kan verschillende fysieke oorzaken hebben. Lijkt in de praktijk vooral voor te komen bij deze groep.
 11. Geen aantekeningen maken; niets in agenda schrijven ('niet nodig, onthoud ik wel').
 12. Taken op een eigen, afwijkende manier willen doen (komt

- eigenwijs over).
13. Slechte cijfers op stampwerk: halen geen 'gratis tieren' binnen.
 14. Onrealistische inschattingen van diepgang voorbereiding: 'Ik ken het al' (maar blijkt bij controle niet zo te zijn).
 15. Initiatief tonen waar het niet gevraagd wordt of ongewenst is. Bijvoorbeeld meedenken ten aanzien van 'handige studiemethoden' (*shortcuts* verzinnen bij aangereikte methode); daarbij 'het kind met het badwater weggooien' (wat leidt tot falen, onvoldoendes etc.).
 16. Snel & slordig werken.
 17. Lelijk handschrift: 'kan niet schrijven.'
 18. Faalangst, angst om succesvol te zijn.
 19. 'Dit is veel te lastig, ik kan het toch niet, de berg is te groot.'

20. Denken na regelmatig falen: 'Ik ben dom.'

LEERBEHOEFTE VAN DE DOELGROEP

1. Een 'band' met de leerkracht/docent.
2. Duidelijkheid over 'waarom' van een leertaak en over kader waarin leerstof wordt aangeboden.
3. Top-down-benadering: bijvoorbeeld bij vreemde taal niet 1 naamval tegelijk aanbieden maar direct het hele naamvalssysteem – of in ieder geval het hele systeem kort introduceren.
4. Leerstof volledig visueel aanbieden (via plaatjes) of 'saai', zonder opsmuk: overzichtelijk en prikkelarm. Niet iets er tussenin: 'opleuken' met illustraties of tekstvakken is funest.

5. Schema's zijn gunstig ter ondersteuning, al dan niet met kleuren. Mindmaps zijn ook zinvol, mits gebruikt om overzicht te bieden: niet om te leren (gauw overladen, teveel info ineens).
6. Verbanden uitleggen tussen verschillende schoolvakken en met het dagelijks leven.
7. Uitreiken van losse blaadjes zoveel mogelijk vermijden: raken gemakkelijk zoek.
8. Laten begrijpen, voordat hij/zij moet leren: eerst snappen, dan stampen/automatiseren.
9. Stampen met gebruik van zoveel mogelijk zintuigen, vooral visueel en hardop, evt. ook bewegen. Daarnaast vaak herhalen.
10. Eventueel laten leren in de praktijk (leren door doen) – maar pas op voor verwarring: altijd beschikbaar blijven voor vragen over aanpak.
11. Ondersteuning bij HOE een taak aan te pakken. Zeker in de eerste leerjaren hebben velen uit deze doelgroep dit constant nodig en bij elk vak.
12. Ondersteuning bij het handhaven van nieuwe routines totdat de routine is ingeslepen (en dat kan even duren).

Deze leerbehoeften vind je ook op mijn website tussen de blogs, met meer uitleg'.

KORTOM: WAARBIJ HEBBEN CREATIEF BEGAAFDEN BEGELEIDING NODIG?

Uit alles wat ik tot nu toe geschreven heb over creatief begaafden, kun je aflezen dat zij op school vaak 'dolende zielen' zijn. Ze hebben geen idee waarom ze daar zijn, snappen niet waarom ze al die 'saaie' dingen moeten doen en vinden het vaak he-le-maal niet leuk op school. Tja, dat ze het niet zo leuk vinden, daar is vaak weinig aan te doen. Scholen zijn op deze groep leerlingen nu eenmaal niet goed ingericht. Wel zie ik regelmatig dat het veel kan schelen, als deze leerlingen weer grip krijgen op het schoolwerk.

Samengevat hebben creatief begaafden een empathische benadering nodig, en hulp bij:

- Stampen, automatiseren van rijtjes, woorden, teksten, formules, aanpak wiskundesommen, toetsvragen etc.
- Ontwikkelen van routines (bijvoorbeeld een vaste serie handelingen als: hoe zorg je dat je na schooltijd aan het huiswerk gaat en blijft).

- Plannen van het huiswerk en agendabeheer.

NOG KORTER:

Creatief begaafden hebben vooral antwoorden nodig op **WAAROM** het moet, en begeleiding bij **HOE**. Dat alles op een empathische manier. Zo, dat zij een band kunnen aangaan met hun leerkracht/docent. Wat betreft huiswerk: ouders pas op! Ik hoor en zie vaak een spraakverwarring over deze term. Jongeren denken vaak dat huiswerk alleen *maakwerk* is. Dat komt, denk ik, doordat ze in de les *aan hun huiswerk* mogen werken, zoals dat heet. Dat is dan vrijwel altijd *maakwerk*. Maar de term huiswerk omvat ook leerwerk. Dit kan de communicatie met pubers danig verstoren. Herken je dit? Ouder: 'Is je huiswerk af?' Jongere: 'Ja!' 's Avonds kom je er dan achter dat er nog een grote toets geleerd had moeten worden. Helaas is het daarvoor dan te laat.... Toch is er niet tegen je gelogen!

Ilse Reijgwart

www.wijkkunnenmeer.nl

¹ <http://wijkkunnenmeer.nl/12-leer-behoeften-creatief-begaafden/> ■